

Fag: Flere fag, 1.-2. og 3.-5. klasse
Omfang: Varierende

Sådan fik de fred igen i Rwanda

Her får du UNICEF Danmarks forslag til, hvordan du på en god måde kan arbejde i klassen med folkedrabet i Rwanda i 1994 og hvordan Rwanda siden har arbejdet for fred, fællesskab og forsoning. Her kan du inddrage den faktabog om forsoningsprocessen, der ligger tilgængelig for alle elever på hjemmesidens 'Opdag Rwanda'.

I 1.-2. klasse er der fokus på en enkel, tryk introduktion og konkrete aktiviteter om fred og fællesskab.

I 3.-5. klasse arbejder I mere med den historiske baggrund og med, hvordan Rwanda har forsøgt at skabe fred efter folkedrabet.

Inspiration til læringsmål:

1.-2. klasse

- Eleverne kan med egne ord fortælle, at der skete noget trist og uretfærdigt i Rwanda, og at mange mennesker havde brug for fred og hjælp.
- Eleverne kan give eksempler på, hvordan man selv kan være med til at skabe fred, fællesskab og tryghed i en klasse.

3.-5. klasse

- Eleverne kan i hovedtræk forklare, at folkedrabet på tutsierne i Rwanda i 1994 opstod efter mange års ulighed, konflikter og agitation mod en bestemt gruppe.
- Eleverne kan beskrive, hvordan Rwanda efter folkedrabet har arbejdet med fred, forsoning og fællesskab.

Inspiration til tegn på læring:

1.-2. klasse

- Eleverne kan nævne mindst én måde, mennesker i Rwanda hjælper hinanden og passer på freden, for eksempel ved at mødes, tale sammen eller hjælpe naboer.
- Eleverne kan komme med forslag til, hvordan de selv kan hjælpe andre, løse en konflikt eller sørge for, at ingen føler sig udenfor.

3.-5. klasse

- Eleverne kan forklare pege på, hvorfor det er vigtigt at reagere, når nogen behandles dårligt.
- Eleverne kan bruge eksempler som Uganda, nabogrupper, Intore, ko-programmet eller Kwibuka til at forklare, hvordan fælles handlinger og erindring kan bidrage til fred.

Introduktion til opgaverne

Folkedrabet på tutsierne i Rwanda 1994 var en meget voldsom og tragisk begivenhed i både landets og i verdens historie. I lærervejledningen finder du en gennemgang for voksne af, hvad der ledte op til folkedrabet på tutsierne og hvordan landet senere er kommet videre.

Desuden ligger der en digital faktabog på hjemmesidens introducerende side 'Opdag Rwanda', som alle elever har adgang til. Her ligger hovedvægten på løsninger, og hvordan man skaber fred og fællesskab. Men den korte indledning om konflikten kan skabe bekymring for nogle elever, særligt de yngste.

Dette opgaveark indeholder:

- En introduktion til dig som lærer.
- Forslag til proces i klassen.
- Forslag til spørgsmål til hver enkelt side i faktabogen om forsoningsprocessen.
- Link til UNICEF Danmarks hjemmeside med deres bedste almene råd til at tale med børn om krig og konflikt.

Hvordan taler du med børn om krig og konflikt

Tryk på linket nedenfor og læs UNICEF Danmarks gode anbefalinger til, hvordan man generelt som forælder eller omsorgsperson kan tale med børn om krig og konflikt. Dette ark (2 sider) kan med fordel deles med elevernes forældre med en information om at I arbejder med Rwanda.

[Sådan taler du med børn om krig og konflikt | UNICEF Danmark](#)

Til læreren – inden I går i gang med faktabogen

Faktabogen ligger på hjemmesidens introside 'Opdag Rwanda'. Den berører helt kort folkedrabet i Rwanda i 1994, men handler primært om de helt særlige måder, rwanderne i dag vedligeholder arbejdet med fred, forsoning og konfliktløsning. Emnet er alvorligt, og selv om bogen bevidst undgår voldsomme detaljer, kan fortællingen alligevel vække stærke følelser hos nogle børn.

Vær opmærksom på, at børnene kan have meget forskellige forudsætninger.

Nogle kan have forældre eller bedsteforældre, som fortæller dem om detaljer, som ikke er taget med i hjemmesidens faktabog. Det kan være voldsomt for et barn at høre om.

Nogle kan have familie, der selv har været på flugt, eller som har nære familiemedlemmer i lande, hvor der i dag er krig eller alvorlige konflikter. For disse børn kan fortællinger om krig, flugt, tab og utryghed være 'tættere på' end for andre.

Endelig lever alle elever lige nu i en tid, hvor internationale konflikter fylder meget i nyhederne. Diskussioner om krig og sikkerhed, Danmark og USA osv. kan derfor for nogle børn være forbundet med bekymring.

Giv plads til forskellige reaktioner

Børn reagerer forskelligt på alvorlige emner. Nogle bliver nysgerrige og spørger meget, mens andre bliver stille, bekymrede eller har brug for at skifte fokus. Ingen af reaktionerne er forkerte.

Det kan være en god idé at:

- gøre det tydeligt, at børnene ikke behøver fortælle noget personligt om deres egen familie eller baggrund.
- fortælle, at du som lærer er klar til at tale om det – også i morgen og om mange dage.
- lade børnene stille spørgsmål uden at presse dem til at deltage.
- være opmærksom på børn, som bliver tydeligt påvirkede af emnet.
- undgå at opfordre børn til at fortælle detaljer om familiers oplevelser med krig, flugt eller vold foran hele klassen – men gøre det tydeligt at du gerne vil høre om det senere.
- understrege forskellen mellem historiske begivenheder og det, der sker i verden i dag.
- afslutte arbejdet med noget, der giver børnene håb og viser, at mennesker også kan hjælpe hinanden, skabe fred og bygge samfund op igen. Og det er netop de perspektiver, faktabogen på hjemmesidens 'Opdag Rwanda' handler om.

Faktabogens begrænsning af voldsomme detaljer er bevidst. Det er ikke et forsøg på at skjule, hvor alvorligt folkedrab var, men på at formidle et svært historisk emne på en måde, der er egnet til yngre børn. Som lærer kender du din klasse og de enkelte børn bedst i forhold til at tilpasse samtalen efter børnenes alder, modenhed og aktuelle situation.

Forslag til proces i klassen

1.-2. klasse:

1. Genfortæl faktabogen, mens du bladrer den igennem på skærmen.
2. Se på illustrationerne sammen og dvæl ikke ved de svære ting på side 2.
3. Fokuser mest på side 3-7, der alle handler om rwandernes særlige løsninger og om at skabe fred.

3.-5. klasse:

Der er flere måder at arbejde med faktabogen i klassen, alt efter hvor meget tid du vil sætte af:

Lynproces: Du kan nøjes med at genfortælle nogle af siderne i faktabogen. Gennemgå eventuelt side 1-3 og spring så hurtigt til over løsningerne.

Hurtig proces: I kan sagtens lave en ganske kort gennemgang sammen – og så bare bruge forslagene til samtale nedenfor som ideer og kun plukke nogle få af dem ud til samtalen.

Grundig proces: I kan gennemgå alle siderne grundigt og bruge flere samtaleforslag, men overvej så at sprede det ud over flere lektioner og/eller over flere dage.

Gruppeproces: Gennemgå side 1-2 sammen i klassen grundigt. Giv herefter elevgrupperne hver én side fra side 3-8 og de tilhørende spørgsmål. Grupperne fremlægger hver deres side for klassen.

Forslag til hver enkelt side i faktabogen

Side 1 i faktabogen:

En historie, vi kan lære af

I 1994 skete der noget forfærdeligt i Rwanda.

Mange mennesker blev slået ihjel, og mange andre måtte flygte væk fra landet. Det skete på bare 100 dage.

Her kan du læse lidt om det. Du kan også læse om, hvordan folk i Rwanda husker det hele. Og hvordan de nu hjælper hinanden med at passe på freden, så det ikke sker igen.

Forslag til at arbejde med side 1

Fortæl eleverne, at I ikke læser historien for at blive bange eller kede af det. I læser den for at forstå, hvad der skete engang i Rwanda for over 30 år siden, og hvad mennesker kan gøre for at passe bedre på hinanden.

Spørg eleverne:

- Hvad betyder det, at noget er en historie, vi kan lære af?
- Hvorfor tror I, det kan være vigtigt at huske noget trist, der er sket?
- Hvad tror I, bogen kommer til at fortælle os?

Side 2 i faktabogen:

Dengang det endte med at gå helt galt

I gamle dage levede folk i Rwanda fredeligt sammen. De hørte til tre forskellige grupper: hutuer, tutsier og twa'er. Men de levede side om side, arbejdede sammen og talte samme sprog.

Men så kom der mange år, hvor Rwanda blev styret af andre lande. Og nu blev de tre grupper behandlet meget forskelligt. Nogle grupper fik mange flere fordele end de andre.

Det var uretfærdigt, og nogle folk blev vrede.

Da Rwanda endelig selv fik lov til at bestemme over landet igen, fortsatte problemerne. De nye ledere var også uretfærdige. Det var særligt tutsierne, der fik det mere og mere svært.

Til sidst skete der noget meget frygteligt. Nogle af lederne fik mange folk til at hade tutsierne og starte en slags krig i landet. Mange tutsier blev dræbt, og mange måtte flygte fra deres hjem. Den slags krig kaldes et folkedrab. Det er, når mennesker bliver dræbt, bare fordi de hører til en bestemt gruppe.

Efter 100 dage blev det endelig stoppet. Bagefter blev folk i Rwanda enige om, at sådan noget aldrig må ske igen.

Forslag til at arbejde med side 2

Vær opmærksom på formuleringen, at *"Nogle ledere fik hutuerne og twa'erne til at hade tutsierne og starte en slags krig"*. Den kan let få nogle elever til at tænke, at hele befolkningsgrupper var onde. Det er mere nuanceret end det: Det var bestemte politiske og ekstremistiske kræfter, der stod bag folkedrab, mens mennesker fra forskellige grupper også hjalp hinanden.

Fortæl eventuelt: *"I Rwanda var der forskellige grupper af mennesker. De havde meget til fælles – de boede i det samme land og talte det samme sprog. Men efter mange år blev nogle grupper behandlet dårligere end andre. Nogle ledere og andre mennesker prøvede at få folk til at hade en bestemt gruppe. Men mennesker fra de forskellige grupper var ikke alle sammen enige, og nogle hjalp faktisk hinanden."*

Det er en vigtig pointe, fordi børnene måske ellers kan ende med at tænke: *"Hutuer var de onde, og tutsier var de gode."*

Spørg eleverne:

- Hvordan ville det føles, hvis nogle børn altid fik lov til noget, som andre børn ikke måtte?
- Er det fair?
- Hvad kan der ske, hvis mennesker bliver ved med at blive behandlet uretfærdigt?
- Hvorfor er det vigtigt, at mennesker bliver behandlet lige?
- Hvorfor er det vigtigt at tale sammen og bede om hjælp hvis man er uvenner?

Folkedrab

Folkedrab er et uhyggeligt ord og har en voldsom virkelighed bag sig. Vi anbefaler at få det forklaret – og herefter skifte fokus til, hvordan der kom fred.

For eksempel: *"Nu skal vi tale om, hvordan de fik fred igen og hvad de gør for at passe godt på freden."*

Side 3 i faktabogen:

Alle hjælper med at passe på freden

Det tog lang tid, før der blev fred i Rwanda igen. Mange var stadig bange eller kede af det. Næsten alle kendte nogen, der flygtede eller mistede livet dengang. Og ingen kunne jo bare lige glemme det, der var sket.

Derfor besluttede folk i Rwanda at arbejde sammen om at bevare freden. Alle skulle hjælpes ad – alle steder i landet.

Regeringen lavede nye regler om, at alle i Rwanda skal behandles ens.

De besluttede også, at når folk bor tæt på hinanden, så skal de mødes ofte, hjælpe hinanden og lære hinanden at kende. Hvis der opstår problemer, skal de tale sammen og finde en god løsning. På den måde får alle et bedre fællesskab.

I dag er der fred i Rwanda. Børn går i skole og leger sammen. De voksne arbejder også sammen for at passe på freden. Her er nogle af de ting, de gør:

Forslag til at arbejde med side 3

Spørg eleverne:

- Hvad betyder det at "passe på freden"?
- Hvordan føles det, når noget er fredeligt?
- Kan man passe på fred, ligesom man passer på noget andet?
- Kan børn også være med til at skabe fred?

Side 4 i faktabogen:

Umuganda – vi hjælper hinanden

Den sidste lørdag hver måned mødes alle de voksne i det område, hvor de bor. Dagen hedder Umuganda. Ordet betyder 'at mødes for at gøre noget fælles'.

Sammen gør de deres område pænt og rart. De fejer gader, samler affald, planter træer og reparerer ting. De hjælper også med at bygge huse til dem, der har brug for det.

Når arbejdet er færdigt, sætter de sig og taler sammen. De planlægger nye ting. Hvis nogle naboer er blevet uvenner, prøver de at finde en god løsning.

På den måde passer de på fællesskabet og freden.

Forslag til at arbejde med side 4

Spørg eleverne:

- Hvad hjælper de voksne hinanden med?
- Hvorfor tror I, de arbejder sammen?
- Hvad sker der bagefter, når de sætter sig og taler?
- Hvorfor kan det være en god idé at tale sammen, hvis naboer er uvenner?

Idé til aktivitet: Umuganda i vores klasse

Hvis vi havde Umuganda i vores klasse, hvad kunne vi så gøre sammen? Fx:

- gøre klasselokalet pænt
- hjælpe nogen
- plante noget
- rydde op
- lave noget, der gør skolen bedre
- lave et loppemarked
- sælge kager

Det kan eventuelt afsluttes med en **mini-Umuganda**, hvor klassen sammen gør noget praktisk. Her kan du også hente inspiration i materialets Opgave 29: Umuganda-dag på skolen.

Side 5 i faktabogen:**Problemer skal løses i tide**

I Rwanda er folk i alle byer og landsbyer delt op i små nabogrupper. Menneskerne i hver nabogruppe hjælper hinanden med forskellige ting i det daglige. De passer fx børn, låner ting til hinanden eller hjælper dem, der er syge.

Hver nabogruppe vælger en leder. Og hele landsbyen har også en leder.

Hvis to familier i en nabogruppe bliver meget uenige, kan de tale med lederen.

Lederen lytter til begge familierne og prøver at hjælpe med at finde en god løsning. Hvis problemet er meget svært, kan lederen få hjælp fra landsbyens leder.

Forslag til at arbejde med side 5

Spørg eleverne:

Nu skal vi hjælpe to børn der har en konflikt:

"Sussi og Ole vil begge bruge den samme bold. Hvad kan de gøre?"

Lad eleverne komme med løsningsforslag:

- Hvad er en dårlig løsning?
- Hvad er en god løsning?
- Hvorfor er det vigtigt at løse problemer, mens de stadig er små?
- Hvornår har man brug for hjælp fra en voksen?

Side 6 i faktabogen:**Intore: en dans, der samler mennesker**

Til store fester i Rwanda synger og danser man ofte. En af de mest kendte danse hedder Intore. Det betyder 'heltedansen'.

Mange børn og voksne øver dansen og viser den til festerne. Dansen minder folk om, at alle hører sammen i Rwanda. Den viser også, at det er vigtigt at leve i fred og passe på hinanden

Forslag til at arbejde med side 6

Spørg eleverne:

- Hvorfor tror I, at de i Rwanda synger og danser sammen?
- Hvordan kan det få mennesker til at føle, at de hører sammen?
- Har vi noget i Danmark, hvor mange mennesker gør noget sammen?
- (syng i kor, spille fodbold, holde jul, motionsløb, indsamlinger etc.)
- Hvordan føles det at være en del af en gruppe?

For at vise fællesskabsfølelsen, kan elever melde sig og klappe en rytme - og herefter skal hele klassen lave samme rytme i takt.

- Var det sjovere at gøre det sammen?
- Lød det bedre, da vi gjorde det sammen?

Side 7 i faktabogen:**En ko kan skabe nye venskaber**

I Rwanda er køer meget vigtige.

Koen er et tegn på rigdom. Men den er også et vigtigt tegn på venskab. I gamle dage var der nemlig en tradition i landet: Hvis man fik en ko som gave, var det en stor ære.

En ko giver jo mælk, som børn kan drikke. Familien kan også sælge noget af mælken og tjene lidt penge. Koens gødning kan bruges på markerne, så der gror flere grøntsager.

Derfor har regeringen givet en ko til mange familier, der har brug for hjælp. Når familiens ko så får sin første hunkalv, skal de give den kalv videre til en anden familie, der også har brug for hjælp. Og den familie skal også give deres første hunkalv videre. Sådan fortsætter det.

På den måde ender hver ko med at hjælpe mange familier.

Men det er lige så vigtigt, at familierne giver gaver og hjælper hinanden. Så lærer de også hinanden bedre at kende, og det skaber nye venskaber.

Forslag til at arbejde med side 7

- Hvorfor er koen vigtig i Rwanda?
- Hvad kan en ko hjælpe en familie med?
- Hvad sker der, når familien giver kalven videre?
- Hvor mange mennesker kan én ko på den måde hjælpe?

Tegn på tavlen fire familier og forbind dem med pile.

Spørg eleverne:

- Kan man gøre noget, der minder om det, men uden at have en ko?
- Kan man give noget videre som ikke er en ting? Fx:
 - hjælpe en anden
 - dele det man har
 - give noget videre man ikke bruger mere
 - lære nogen noget
 - invitere nogen med
- Hvordan føles det, når nogen gør noget godt for en?

Side 8 i faktabogen:**Kwibuka – vi husker sammen**

Hvert år samles folk rundt om i Rwanda for at mindes.

De mindes alt det, der skete dengang, da det gik helt galt.

De tænker på dem, der blev dræbt dengang.

De tænder lys og taler sammen. De minder også hinanden om, at sådan noget aldrig må ske igen.

De kalder denne mindetid for Kwibuka. Det betyder 'at huske'. Kwibuka varer i 100 dage.

I skolen lærer børn om det, der skete. De lærer også, at det er vigtigt at passe på hinanden og at være en god ven.

Derfor er Kwibuka med til at bevare freden. Det lærer alle, at man ikke må glemme de vigtige ting i fortiden. Og det minder alle om at lytte til hinanden, løse problemerne – og hjælpe, hvis nogen bliver behandlet uretfærdigt.

Forslag til at arbejde med side 8

Fortæl eleverne: At huske på noget trist og uretfærdigt behøver ikke betyde, at man vil hævne sig eller blive ved med at være trist. Det kan også handle om at huske, hvad der skete, så man kan lære af det.

Spørg eleverne:

- Hvad vil det sige at huske? (man kan både huske sin madpakke og man kan huske en sommerferie for flere år siden).
- Hvorfor kan det være vigtigt at huske noget trist?
- Hvorfor tænder man lys?
- Hvorfor taler man sammen om det i Rwanda?
- Hvorfor lærer børnene i skolen om det i Rwanda?

Afslutning: Hvad har vi lært?

- Hvad kan vi gøre i vores egen klasse for at passe på fællesskabet?
- Skriv børnenes svar op.
- Det kunne fx blive til en lille klassens fredsaftale, fx: I vores klasse vil vi...:
 - lytte til hinanden.
 - hjælpe hinanden.
 - sige fra, når noget er uretfærdigt.
 - løse problemer ved at tale sammen.
 - sørge for, at ingen bliver holdt udenfor.

Dette kan gøre, at Rwanda ikke bare bliver en fjern og trist historie, men at børnene får øje på, hvad de selv kan gøre for et godt fællesskab.